Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/5144

2025 10 28

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė

ES ir JK santykių ateitis. 2026 m. Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS) peržiūra iš pilietinės visuomenės perspektyvos

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2025/5144)

Pranešėja: **Tanja BUZEK**

Bendrapranešėjis: **Peter BYRNE**

Patarėjai:	Elena CRASTA (pranešėjos) Jonathan PEEL (bendrapranešėjo)
Plenarinės asamblėjos sprendimas	2025 1 23
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
Atsakingas skyrius	Išorės santykių skyrius
Priimta skyriuje	2025 6 12
Priimta plenarinėje sesijoje	2025 7 16
Plenarinė sesija Nr.	598
Balsavimo rezultatai (už / prieš / susilaikė)	147/0/2

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. **ES ir JK santykiai yra ypatingi** ir nepanašūs į jokius kitus santykius su prekybos ir politinėmis partnerėmis. Esame panašių pažiūrų ir turime bendrų interesų, tas pačias vertybes ir perspektyvas, nes esame geografiškai artimos prekybos partnerės ir mus sieja tvirti pilietinės visuomenės ryšiai. Dažnai pamirštama, kad visos pagrindinės Europos organizacijos, atstovaujančios įmonėms, profesinėms sąjungoms, vartotojams ir socialiniams, jaunimo ar aplinkos apsaugos interesams, tarp savo narių vis dar turi partnerių iš Jungtinės Karalystės.

1.2. **Būtent dabar yra tinkamas metas sustiprinti ir atnaujinti šią ES ir JK partnerystę** ir ne tik dėl atsirandančių geopolitinių poreikių. 2026 m. Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo (PBS) peržiūra kartu su nauja politinių santykių pradžia po gegužės mėn. ES ir JK aukščiausiojo lygio susitikimo gali būti reikšmingas žingsnis plėtojant santykius po „Brexit'o". Tikslas turi būti stabili, nuspėjama ir bendradarbiavimu grindžiama partnerystė, neatsižvelgiant į valdančiąją politinę daugumą.

1.3. Po ES ir JK aukščiausiojo lygio susitikimo ir Prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo peržiūros **dabar reikia pasiekti apčiuopiamų patobulinimų ir suteikti galimybių visiems.** Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina naujas aukščiausiojo lygio susitikimo teikiamas galimybes, visų pirma susijusias su dinamišku taisyklių ir standartų derinimu, tikrumo ir nuspėjamumo prekybos ir žvejybos srityje užtikrinimu ir grįžimu prie programos „Erasmus+" ir būsimos jaunimo patirties programos perspektyvos. Ši nuomonė turėtų būti ES ir JK institucinių subjektų kelrodis rengiant bendras būsimos darbo programos gaires.

1.4. **ES ir JK vietos patarėjų grupės turėtų būti įtraukiamos į peržiūros ir būsimo darbo procesą**, nes abiem šalims jos gali suteikti labai svarų indėlį. Nors šalys daugiausia dėmesio skiria prekybos susitarimo įgyvendinimui, mes, kaip pilietinė visuomenė, t. y. kaip įmonės, darbuotojai, vartotojai ir piliečiai, su tuo susiduriame kasdien. Be to, EESRK ragina kartu su valstybių vadovų susitikimu surengti specialų ES ir JK aukščiausiojo lygio susitikimą socialinio dialogo klausimais, kad į svarstymus būtų įtraukti socialiniai partneriai.

1.5. **Glaudesnis bendradarbiavimas reguliavimo srityje dėl netarifinio ribojimo** yra didžiausia galimybė pagerinti dvišalius prekybos santykius. Kuo artimesnės abi reguliavimo sistemos, tuo mažiau trinties ir tuo daugiau naudos visiems. Kalbant apie platesnę prekybos naudą, Komitetas palankiai vertina derybas dėl ES ir JK sutarties dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo ir pabrėžia, kad svarbu laikytis atsargumo principo, kaip vienos iš pagrindinių ES vertybių. Į bendradarbiavimo darbotvarkę reikėtų įtraukti vartotojų teisių užtikrinimą, kuris leistų rinkos priežiūros institucijoms kartu apsaugoti vartotojus. Specialiai įsteigtas skirtumų vertinimo skyrius turėtų stebėti bendradarbiavimo su suinteresuotaisiais subjektais skirtumus, o bendras ES ir JK portalas galėtų suteikti prieigą prie atnaujintos reguliavimo informacijos ir aiškesnių gairių, visų pirma abiejų jurisdikcijų MVĮ.

1.6. **Geriau įgyvendinant abipusio pripažinimo darbotvarkę** sumažėtų patikrinimų kertant sieną ir pagerėtų dvišalės prekybos srautai, o tai savo ruožtu padėtų skatinti ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą. Įvairesni susitarimai turėtų apimti profesines kvalifikacijas, cheminius standartus ir atitikties vertinimo deklaracijas. Jais mažinamos prekybos sąnaudos ir remiamas glaudus reguliavimo suderinimas. Reikėtų kuo labiau racionalizuoti dvejopus sienos kirtimo reikalavimus, kad būtų išvengta didesnių spūsčių ir kad galimi sutrikimai būtų kuo mažesni.

1.7. **Prekyba paslaugomis suteikia daugiausiai galimybių** plėtoti ES ir JK santykius po „Brexit'o". Kuo glaudžiau suderinamos naujos reguliavimo sistemos, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos tarpvalstybinėms paslaugoms, tuo daugiau atsiranda galimybių padidinti prieigą prie rinkos. Komitetas ragina imtis spręsti judumo problemas, visų pirma vykdyti JK vizų laidavimo sistemos reformą, kad būtų užtikrintas didesnis judumas ir sąžininga ES ir JK paslaugų teikėjų konkurencija. Būsimose derybose dėl judumo reikia laikytis abipusių aukštų standartų darbuotojų teisių srityje ir skatinti lenktynes dėl aukščiausių standartų.

1.8. Šalys ir toliau turi laikytis svarbaus prioriteto – **išsaugoti nuostatas dėl nekintamumo ir vienodų sąlygų.** Vietos patarėjų grupės turėtų nenutrūkstamai stebėti atitiktį reikalavimams. Reikėtų palaikyti nuolatinį dialogą, vykdyti mainus ir bendradarbiavimą dėl darbuotojų ir aplinkos teisių gerinimo, kad būtų daroma pažanga siekiant šio tikslo, kartu užtikrinant veiksmingą vykdymo užtikrinimą. Siekiant stiprinti socialinį dialogą, EESRK ragina išnagrinėti, kaip sudaryti palankesnes sąlygas JK darbuotojams dalyvauti Europos darbo tarybų veikloje.

1.9. **Klimato srities veiksmams ir aktyviai pramonės politikai reikia glaudesnio reguliavimo ir politikos derinimo.** EESRK palankiai vertina tai, kad yra susietos abiejų šalių apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos (ATLPS), ir rekomenduoja bendradarbiauti, kad būtų galima skirti reikiamų investicijų perėjimui prie švarios energijos ir pramonės remti.

1.10. **Kad PBS būtų pritaikytas ateities poreikiams, į jį reikia įtraukti jaunimo perspektyvą**, palaipsniui šalinant kliūtis, trukdančias pasinaudoti naujomis galimybėmis. „Brexit'as" neturėtų tapti naująja Berlyno siena ateities kartoms. Tiek ES, tiek JK jaunimas tvirtai pasisakė už tai, kad JK vėl prisijungtų prie programos „Erasmus+", pagal kurią, be kita ko, remiamas profesinis mokymasis ir pameistrystė. Tokia pameistrystė turi atitikti geros kokybės kriterijus, užtikrinti deramas sąlygas ir būti naudinga visiems jaunuoliams ir jauniems darbuotojams, o ne tik tam tikriems sektoriams.

1.11. **Ypatingo Šiaurės Airijos statuso ir prekybos sąlygų apsauga.** EESRK pabrėžia itin svarbų 1998 m. Belfasto susitarimo (Didžiojo penktadienio susitarimo) vaidmenį ir jo laimėjimą – užkirstą kelią bet kokio smurto grįžimui. Jis palankiai vertina pažangą, padarytą įgyvendinant 2023 m. Vindzoro sistemą, ir primygtinai ragina atliekant peržiūrą laikytis esminio principo nemažinti teisių Šiaurės Airijai.

1.12. **Platūs peržiūros užmojai, neapsiribojantys vien taikymo srities nustatymu.** EESRK ragina šalis sudaryti išsamų abipusiškai naudingą (-us) susitarimą (-us), kuriame (-iuose) daugiausia dėmesio būtų skiriama nebaigtų sąlygų, susijusių su PBS prieduose nurodytomis sritimis, nustatymui. Bet koks (-ie) papildomas (-i) susitarimas (-ai) turi atitikti bendrą PBS principų struktūrą ir įsipareigojimus užtikrinti vienodas sąlygas, taip pat vietos patarėjų grupių vykdomos stebėsenos sritį.

2. Nuomonės savo iniciatyva rengimo aplinkybės

2.1. PBS nustatyta dabartinė ES ir Jungtinės Karalystės dvišalių prekybos santykių teisinė sistema, pagal kurią Šiaurės Airijai suteikiamas ypatingas statusas. Nepaisant „Brexit'o", Jungtinė Karalystė tebėra potenciali partnerė įvairiose srityse, įskaitant aplinkos apsaugą, klimato kaitą, jaunimo mainus, vartotojų interesus ir išorės saugumą bei gynybą.

2.2. Unikaliems ES ir JK santykiams taip pat turi įtakos kaip niekad tvirti jų pilietinės visuomenės ryšiai. Dėl ES ir JK tęstinio darbo komiteto pažangos EESRK išsaugojo santykius su JK pilietine visuomene po „Brexit'o" ir investavo į naujų santykių kūrimą, kurį remia su atitinkamomis mūsų nuomonėmis susijęs tolesnis darbas. Pagal PBS įsteigti du pilietinės visuomenės organai – tiek ES, tiek JK vietos patarėjų grupės, kurių užduotis – stebėti susitarimo įgyvendinimą.

2.3. Komisijos pirmininkės U. von der Leyen 2024–2029 m. politinėse gairėse išdėstytas aiškus įsipareigojimas stiprinti santykius su JK tokiose bendro intereso srityse kaip, pavyzdžiui, energetika, saugumas, atsparumas ir žmonių tarpusavio ryšiai. Teisiškai privaloma PBS peržiūra (po penkerių metų), kurią numatoma atlikti 2026 m., apsiriboja esamų nuostatų įgyvendinimo vertinimu, tačiau neturėtų būti jokių apribojimų susitarimą patobulinti iš esmės. 2025 m. gegužės 19 d. įvykusiame pirmajame ES ir JK aukščiausiojo lygio susitikime pabrėžtas naujos strateginės programos potencialas po sudėtingų metų.

2.4. Žvelgiant į ateitį, pagrindinis šios nuomonės savo iniciatyva tikslas – atkreipti dėmesį į pagrindinius iššūkius, su kuriais susiduria įmonės, darbuotojai, vartotojai ir piliečiai, ir nurodyti sritis, kuriose reikia gerinti santykius, pavyzdžiui, ES ir JK bendradarbiavimą reguliavimo srityje. Be to, tai turėtų tapti kelrodžiu ES ir JK instituciniams subjektams rengiant bendras veiksmų gaires, kaip tolesnę veiklą po 2025 m. gegužės mėn. aukščiausiojo lygio susitikimo.

3. **ES ir JK prekybos santykiai po „Brexit'o"**

3.1. ES ir JK prekybos santykiai tebėra itin svarbūs abiem šalims, nes tai yra antri pagal apimtį prekybos santykiai pasaulyje. Kalbant apie didesnę rinkos artumo perspektyvą, JK prekybos prekėmis ir paslaugomis su Vokietija, Nyderlandais, Prancūzija ir Airija apimtys vis dar yra didesnės nei su JAV ir Kinija kartu paėmus ([1]). Tačiau numatoma, kad dėl „Brexit'o" JK muitų sąjungos prekybos su ES intensyvumas sumažės 15 proc ([2]).

3.2. ES turi naudingą integruotą bendrąją rinką, susietą su lengvatinio prekybos režimo susitarimų su įvairiomis šalimis tinklu, kurie suteikia prieigą prie patrauklios 448 mln. žmonių rinkos. JK ieškojo naujų prekybos susitarimų galimybių už ES ribų (su Indija, Naująja Zelandija) ir prisijungė prie Visapusiško ir pažangaus Ramiojo vandenyno šalių partnerystės susitarimo, tačiau jai sudėtinga atkartoti ES lengvatinio prekybos režimo susitarimų apimtis, nes už ES muitų sąjungos ribų esanti 68 mln. žmonių rinka nėra tokia patraukli. Todėl ES prekybos galimybės yra palankesnės.

3.3. Pasaulinė prekyba geopolitiniu požiūriu įgyja naują formą; įvairios ekonomikos, pavyzdžiui, Kinija ir JAV keičia prekybos modelius ir didina netikrumą bei iššūkius taisyklėmis grindžiamai tvarkai. ES ir JK turi laviruoti tarp šių permainų ir turėtų pripažinti, kad abi šalys prieš „Brexit'ą" buvo stipresni prekybos subjektai ir kad glaudesnis prekybos suderinimas būtų abipusiai naudingas.

3.4. ES ir JK prekyba dabar reguliuojama prekybos ir bendradarbiavimo susitarimu, išlaikant mainus be muitų tarifų ir kvotų, tačiau negaunant naudos iš narystės ES. Abi pusės įgyvendina priemones, kuriomis pertvarkoma tiek prekių, tiek žmonių judėjimo per sienas tvarka, o tai, tikėtina, darys didelį poveikį veiklai ir ekonomikai. JK įdiegė savo tikslinį pasienio veiklos modelį, kuris apima rizika grindžiamą importuojamų prekių kontrolę. ES parengė atvykimo ir išvykimo sistemą (AIS), skirtą ne ES piliečiams, o JK – savo elektroninio kelionės leidimo (ETA) atitikmenį.

3.5. Dėl dvejopų AIS ir ETA reikalavimų kyla rizika, kad pagrindiniuose ES ir JK sienos perėjimo punktuose – tiek geležinkelių, tiek uostų – padaugės spūsčių. Be to, dėl jų šalys dar labiau nutolsta nuo bendros reikalavimų sistemos, o jų santykiuose atsiranda naujų kliūčių.

3.6. Kartu su PBS peržiūra reikėtų atlikti abiem šalims lengvai prieinamas sąnaudų ir naudos analizes; idealiu atveju jos galėtų būti atliekamos kartu ir, siekiant pagrįsti politinius argumentus, turėtų būti išnagrinėta, ar naudinga vykdyti lygiagrečią veiklą. Reikėtų ne tik pasirūpinti garantijomis derybose, bet ir parodyti, kokia būtų tiesioginė ekonominė ir ilgalaikė pilietinė nauda abiem šalims.

([1]) https://www.gov.uk/government/statistics/trade-and-investment-core-statistics-book/trade-and-investment-core-statistics-book.

([2]) Daugiau informacijos rasite šios nuomonės priede internete: https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/2025-05/Annex-to-REX-600-Opinion.pdf.

4. **Strateginės partnerystės patikslinimas**

4.1. Būtent dabar yra tinkamas metas patikslinti ir atnaujinti dvišalius santykius, visų pirma siekiant supaprastinti prekybos santykius, sudaryti plataus užmojo saugumo paktą, išspręsti atvirus piliečių teisių klausimus ir paskatinti glaudesnį bendradarbiavimą kitose srityse.

4.2. Po 2024 m. rinkimų JK paragino viską pradėti iš naujo ir kartu su ES susitarė stiprinti bendradarbiavimą ekonomikos, energetikos, saugumo ir atsparumo srityse. Gegužės 19 d. Londone įvykęs pirmasis dvišalis ES ir JK aukščiausiojo lygio susitikimas yra reikšmingas žingsnis plėtojant santykius po „Brexit'o" ir kuriant aiškią strateginio bendradarbiavimo sistemą. Tokia raida, kartu su 2026 m. prekybos ir bendradarbiavimo susitarimo peržiūra ir naujais geopolitiniais poreikiais, suteikia galimybę stiprinti ir atnaujinti ES ir JK partnerystę. Atsižvelgdamas į kai kurių būsimų sprendimų poveikį darbo rinkai, EESRK rekomenduoja kartu su valstybių vadovų susitikimu sušaukti specialų ES ir JK aukščiausiojo lygio susitikimą socialinio dialogo klausimais, siekiant užtikrinti, kad svarstymuose dalyvautų socialiniai partneriai.

4.3. Kadangi pagal PBS ES ir JK prekyba didžiąja dalimi nėra apmokestinama muitais, glaudesnis bendradarbiavimas netarifinio ribojimo srityje suteikia didžiausią galimybę pagerinti dvišalius prekybos santykius. Pasibaigus sudėtingam laikotarpiui iš karto po išstojimo, reikia pragmatiškai pakoreguoti interesus, grindžiamus abipuse ekonomine nauda ir bendrais geopolitiniais prioritetais. Nors abi šalys tvirtai laikosi pagrindinių principų (JK – suverenumo, ES – bendrosios rinkos vientisumo ir apskritai vienodų sąlygų išsaugojimo), dabartinio susitarimo pakeitimai turės atspindėti atnaujintą bendradarbiavimo dvasią.

4.4. Į PBS įtrauktos pačios novatoriškiausios darbo ir aplinkos apsaugos sąlygos, dėl kurių kada nors ES yra susiderėjusi savo prekybos susitarimuose: nekintamumo ir vienodų sąlygų užtikrinimo nuostatos. Vietos patarėjų grupėms šiose srityse tenka ypatingas vaidmuo. EESRK ragina išlaikyti abipusius aukštus darbuotojų ir aplinkos apsaugos teisių standartus tiek JK, tiek ES ir ragina skatinti lenktynes dėl aukščiausių standartų remiantis šiomis nuostatomis. Kuo artimesnės abi reguliavimo sistemos, tuo mažiau trinties ir tuo daugiau naudos visiems, bet to, sumažės bylinėjimosi dėl PBS rizika.

4.5. Atnaujintas PBS galėtų suteikti abiem pusėms apčiuopiamų politinių laimėjimų. ES išlaiko pagrindines bendrosios rinkos kūrimo taisykles ir padidina savo išorės prekybos politikos patikimumą. Jungtinei Karalystei susitarimu sudaromos geresnės galimybės patekti į rinką ir sumažėja trintis prekybos srityje. Abi šalys gauna naudos iš didesnio nuspėjamumo, ekonominio stabilumo ir geresnių gebėjimų atremti bendrus iššūkius – tiek mokslinių tyrimų, tiek saugumo, tiek klimato kaitos politikos srityse. Abiejų šalių santykiai su kitomis svarbiomis prekybos partnerėmis, pavyzdžiui, JAV, neturi pakenkti pagrindiniams PBS principams ir stabilumui.

4.6. Po referendumo dėl „Brexit'o" ir susitarimo dėl išstojimo bei PBS sudarymo geopolitinė aplinka pasikeitė iš esmės. Tai rodo, kad visiems mūsų piliečiams itin svarbus optimalus ES ir JK bendradarbiavimas ir kuo didesnis suderinimo laipsnis.

4.7. Ši peržiūra suteikia galimybę pasiekti brandų politinį susitarimą, kuriuo būtų pripažįstama konstruktyvaus bendradarbiavimo vertė be visapusiškos politinės integracijos. Atsižvelgiant į pasaulines aplinkybes – ekonominį netikrumą, karą Europos žemyne ir augančią geopolitinę įtampą, peržiūrėtas PBS parodytų, kad JK ir ES tebėra įsipareigojusios bendradarbiauti bendro intereso srityse.

4.8. PBS peržiūros metu reikėtų atsižvelgti į organizuotos pilietinės visuomenės nuomonę, nes mes esame vietoje ir galime nurodyti, kur PBS nebuvo veiksmingas arba kaip reikia jį tobulinti. Aktyvesnis pilietinės visuomenės dalyvavimas visame šiame procese ir ne tik gali padėti formuoti būsimus ES ir JK santykius mažiau politizuotu būdu. EESRK mano, kad BPS įsteigtos vietos patarėjų grupės yra itin svarbios siekiant užtikrinti, kad darbuotojų, įmonių ir pilietinės visuomenės interesams būtų atstovaujama subalansuotai.

5. **Konkrečios pastabos**

Prekyba prekėmis

5.1. Įmonės turi turėti galimybę greitai ir nebiurokratiškai pereiti muitinės patikrinimus.

5.2. Muitų tarifai ir kvotos: pagal PBS sudaromos galimybės ES ir JK prekybai netaikant muitų tarifų ir kvotų, jei prekės atitinka sutartas kilmės taisykles ir kitus administracinius reikalavimus, nustatytus dėl to, kad JK nebepriklauso ES vidaus rinkai. Peržiūrint bet kokį susitarimą, būtina nedelsiant sumažinti trintį dėl šių administracinių reikalavimų įgyvendinimo, su sąlyga, kad JK pakankamai suderins savo teisės aktus tam, kad ES ir JK prekyba vyktų kuo sklandžiau.

5.3. Netarifinis ribojimas: nors muitai ir netaikomi, dvišalės prekybos srautai labai sumažėjo dėl netarifinio ribojimo (pvz., muitinės patikrų) ir reguliavimo skirtumų. Kuo didesnė JK ir ES reguliavimo sistemų konvergencija, tuo daugiau galimybių iš esmės sumažinti šį netarifinį ribojimą.

5.4. Atitikties vertinimai: atitikties deklaracijos tampa sudėtingesnės dėl nepakankamo abipusio šių dviejų sistemų pripažinimo. Sudarius susitarimą šioje srityje, būtų išvengta nereikalingo pakartotinio visų į JK rinką įvežamų produktų, sertifikuotų pagal ES standartus, tikrinimo ir sumažėtų reikalavimų laikymosi išlaidos.

Prekyba paslaugomis

5.5. Prekyba paslaugomis suteikia daugiausiai galimybių plėtoti ES ir JK santykius po „Brexit'o".

5.6. Patekimas į rinką: PBS paslaugoms neužtikrinamas toks pat patekimo į rinką lygis kaip prekėms. Paso mechanizmo teisių praradimas padarė itin didelį poveikį finansinių paslaugų sektoriui, todėl reikėjo naujų reguliavimo sistemų, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos tarpvalstybinėms paslaugoms. Šioje srityje lygiai taip pat – kuo labiau bus suderintos šios sistemos, tuo daugiau galimybių atsiras padidinti patekimo į rinką mastą.

5.7. E. prekyba: šiuo metu JK nustatytos registracijos PVM tikslais ribos yra netarifinis ribojimas, dėl kurio ES MVĮ sudėtinga parduoti prekes e. prekyvietėje tiesiogiai JK vartotojams.

5.8. Profesinė kvalifikacija: automatinio tarpusavio pripažinimo nebėra, todėl specialistams, norintiems dirbti abipus ES ir Jungtinės Karalystės sienų, kyla kliūčių. Peržiūrint bet kokį susitarimą šį klausimą reikia spręsti prioritetine tvarka.

5.9. Finansinės paslaugos: 2023 m. susitarimo memorandumu nustatyta sistema dėl struktūrinio bendradarbiavimo finansinių paslaugų, kurios šiuo metu nepatenka į PBS taikymo sritį, reguliavimo srityje. Ši bendradarbiavimo stiprinimo galimybė nėra visapusiškai išnaudojama. Reikia intensyvinti bendradarbiavimą, visų pirma draudimo sektoriuje.

5.10. Paslaugų teikėjų judumas: šiuo metu darbdaviams taikoma JK vizų laidavimo sistema JK įsikūrusiems subjektams padidina ES sutartinių paslaugų teikėjų įdarbinimo sąnaudas. Komitetas ragina atlikti reformą siekiant didesnio ES ir JK paslaugų teikėjų judumo ir sąžiningos konkurencijos.

5.11. Transporto paslaugos: nors naujų sienų valdymo priemonių poveikis įvairių rūšių transportui gali skirtis, ES ir JK sienos perėjimo punktuose ir jūrų uostuose itin dažnai pasitaiko keleivių spūsčių ir kyla veiklos sutrikimų. Pasirengimą taikyti naujas priemones reikia užtikrinti keleivių ir vežėjų masinio informavimo kampanijomis, bandymais ir lankstumo priemonėmis, taip pat darbuotojų mokymu ir išteklių skyrimu.

Bendradarbiavimas reguliavimo srityje ir standartai

5.12. Kadangi pagal PBS ES ir JK prekyba didžiąja dalimi nėra apmokestinama muitais, glaudesnis bendradarbiavimas netarifinio ribojimo srityje yra didžiausia galimybė pagerinti dvišalius prekybos santykius. Nors ES ir JK įgyvendina savo reguliavimo darbotvarkes, reguliavimo skirtumai gali kelti grėsmę laisvam prekių ir paslaugų judėjimui. Taigi bendradarbiavimas reguliavimo srityje yra itin svarbus siekiant išvengti nepageidautinų padarinių.

5.13. Skirtumai: dėl skirtingų reguliavimo standartų padidėjo įmonių, ypač cheminių medžiagų ir vaistų sektoriuose, reikalavimų laikymosi sąnaudos.

5.14. Vienodos sąlygos: į PBS įtrauktos nuostatos, kuriomis siekiama užkirsti kelią nesąžiningam konkurenciniam pranašumui užtikrinant, kad abi šalys išlaikytų bendrus standartus įvairiose srityse, pavyzdžiui, darbuotojų teisių ir aplinkos apsaugos. Labai svarbu stebėti šias nuostatas ir užtikrinti jų vykdymą, nes pagal PBS taip pat reikalaujama nemažinti apsaugos lygio, galiojusio tuo metu, kai JK išstojo iš ES.

5.15. Vartotojų teisės: PBS skatinamas bendradarbiavimas įvairiais klausimais, tačiau ne dėl vartotojų teisių užtikrinimo, kurį reikėtų įtraukti į peržiūrą. PBS reikia visapusiškai įgyvendinti nuostatas dėl techninių prekybos kliūčių ir sudaryti sąlygas rinkos priežiūros institucijoms kartu apsaugoti vartotojus.

Sanitarijos ir fitosanitarijos priemonės (SFP)

5.16. Dažnesnės patikros ir sertifikavimas: dabar ES Jungtinę Karalystę laiko trečiąja šalimi, todėl reikalaujama atlikti žemės ūkio maisto produktų SFP patikras siekiant sumažinti riziką biologiniam saugumui. Dėl šio pakeitimo būtini papildomi dokumentai ir patikrinimai, todėl eksportuotojai susiduria su vėlavimais ir patyria didesnes sąnaudas. EESRK palankiai vertina ES ir JK aukščiausiojo lygio susitikimo užmojį derėtis dėl susitarimo dėl žemės ūkio maisto produktų, kuriuo būtų siekiama iš esmės sumažinti su SFP susijusių sertifikatų ir gyvūnų, gyvūninių produktų, augalų ir augalinių produktų judėjimo patikrinimų skaičių, ir ragina skubiai jį sudaryti. Atsargumo principo laikymasis tebėra svarbi ES vertybė ir atsispindi susitarimo reikalavime laiku ir dinamiškai suderinti JK ir ES taisykles.

5.17. Veterinarijos darbuotojų trūkumas: dėl didesnių SFP sertifikavimo reikalavimų išaugo veterinarų paklausa. Tačiau neaišku, ar JK gebės patenkinti tokią paklausą, iš dalies dėl to, kad trūksta abipusio kvalifikacijų veterinarijos srityje pripažinimo. Tai trukdo prekybos srautams iš ES į JK ir labai vėluojama pristatyti ES siuntas į JK.

5.18. Žemės ūkio maisto produktų standartai: ES ir JK maisto vartojimo standartai yra labai panašūs. Bendradarbiaudamos su trečiosiomis prekybos partnerėmis, ES ir JK turėtų vengti bet kokio pavojaus, kad būtų pažeisti PBS užtikrinti abipusiai standartai ir principai.

Darbuotojų teisės

5.19. PBS peržiūra ir toliau turi būti naudinga abiejų šalių darbuotojams.

5.20. EESRK palankiai vertina tai, kad JK buvo priimtas Užimtumo teisių įstatymo projektas, kuriuo išsaugomi aukšti abipusiai standartai. Tačiau reikia paaiškinti, koks yra pasiūlymų dėl darbo bylų teismo rinkliavų, kolektyvinių konsultacijų teisių pokyčių, įskaitytų atostoginių ir darbo valandų registravimo statusas.

5.21. Tūkstančiai JK darbuotojų rizikuoja prarasti arba jau prarado prieigą prie tarpvalstybinės informacijos ir konsultacijų, į kurias jie daugeliu atvejų turėjo teisę virš 20 metų. Nėra teisinės prievolės palikti JK atstovus Europos darbo tarybose, tačiau atliekant PBS peržiūrą reikia skubiai atsižvelgti į praktines pasekmes. Darbuotojų dalyvavimas priklauso nuo vadovybės geros valios, o JK ir vienai valstybei narei poveikį darantys klausimai nebelaikomi tarpvalstybiniais, todėl nebesidalijama informacija ir nebevykdomos konsultacijos. Nėra garantijų, kad JK veikla bus įtraukta į būsimų Europos darbo tarybų taikymo sritį. Atsižvelgdamas į pirmiau minėtą neigiamą poveikį Europos darbo taryboms, EESRK ragina išnagrinėti, kaip sudaryti palankesnes sąlygas JK darbuotojams dalyvauti Europos darbo tarybų veikloje, kad būtų sustiprintas socialinis dialogas.

5.22. EESRK taip pat pabrėžia, kad svarbu išvengti trikdžių Kampo de Gibraltaro apylinkių darbuotojų gyvenimui ir užtikrinti tiek ES, tiek JK darbuotojų teisių apsaugą.

Galimybės visiems

5.23. Nutrūkęs laisvas judėjimas apsunkino verslo keliones, darbuotojų įsidarbinamumą, tyrėjų, studentų ir jaunimo mainus.

5.24. Laikinas skyrimas: naujos taisyklės daro poveikį nuo trumpalaikio judumo priklausomiems sektoriams ir trukdo ES piliečiams, išskyrus Airijos piliečius, dirbti ir pasilikti JK.

5.25. Profesinės galimybės: JK vėl prisijungė prie programų „Horizontas“ ir „Copernicus“. Esama svarių argumentų, kad JK vėl prisijungtų prie programos „Erasmus+“, pagal kurią, be kita ko, remiamas profesinis mokymasis ir pameistrystė. Pameistrystė turėtų atitikti konkrečius kokybės kriterijus ir jai turėtų būti taikomos deramos sąlygos. Komitetas ragina ieškoti naujų būdų, kaip padidinti darbuotojų, tyrėjų, studentų ir pameistrių įsidarbinamumą.

5.26. Jaunimo mainai: labai svarbu, kad pagal programą „Erasmus+“ sukurtos galimybės būtų naudingos ne tik tam tikriems sektoriams, bet ir jaunimui bei darbuotojams. EESRK ragina palaipsniui šalinti kliūtis, trukdančias jauniems darbuotojams pasinaudoti naujomis galimybėmis.

5.27. Nediskriminavo principas: į asmenims su negalia rūpimus klausimus atsižvelgiama vos kelete PBS nuostatų, įskaitant socialinės apsaugos koordinavimą. Papildomų poreikių turintis asmuo tikrai negali judėti ir keliauti be užtikrintos pagalbos. Reikia išnagrinėti, koks yra ES ir JK negalios statuso tarpusavio pripažinimo sistemų sąveikumas.

Reguliavimo skirtumai

5.28. ES ir JK neišvengiamai atsiras teisės aktų skirtumų dėl abiejų šalių inertiškumo arba teisėkūros veiksmų. Todėl Europos Komisija turėtų įsteigti specialų skirtumų vertinimo padalinį, kuriam būtų pavesta, bendradarbiaujant su visais suinteresuotaisiais subjektais, stebėti skirtumus.

5.29. Prieiga prie atnaujintos reguliavimo informacijos, aiškesnės gairės ir tiesioginiai ryšiai su muitine: bendras portalas, kuriame visų pirma abiejų jurisdikcijų MVĮ galėtų matyti siūlomas konsultacijas, taip pat būtų naudingas stiprinant bendradarbiavimą, komunikaciją ir pasitikėjimą.

5.30. Gyvūnų gerovės standartai: kaip panašių pažiūrų partnerės, ES ir JK turi unikalią galimybę bendradarbiauti gyvūnų gerovės ir augalų sveikatos srityse ir prisidėti atremiant bendrus iššūkius, pavyzdžiui, didėjantį atsparumą antimikrobinėms medžiagoms, zoonozinių ligų plitimą ir biologinės įvairovės nykimą.

5.31. Nors PBS pripažįstamas ryšys tarp gyvūnų gerovės ir tvarios maisto gamybos, atsirado taikomų reguliavimo požiūrių skirtumų. ES įgyvendino griežtesnius standartus tokiose srityse kaip pesticidai, o JK nustatė aukštesnius gyvūnų gerovės standartus. Dėl šių skirtumų abiejose rinkose veikiančioms įmonėms sunku laikytis reikalavimų.

5.32. Cheminiai tyrimai: kadangi nėra abipusio cheminių tyrimų duomenų pripažinimo, gali būti dubliuojamos pastangos, dėl to gali padidėti išlaidos ir JK gali būti atliekama daugiau bandymų su gyvūnais.

Šiaurės Airija

5.33. Protokolu sukurtos ypatingos prekybos sąlygos ir juo prisiimtas įsipareigojimas nemažinti teisių – jų ir toliau turi būti laikomasi.

5.34. 2023 m. Vindzoro sistema, kuria sudaromos sąlygos atkurti valdžios pasidalijimą Šiaurės Airijoje, buvo siekiama spręsti tam tikras politines ir ekonomines problemas, tačiau kai kurie bendruomenės atstovai vis dar nesutaria dėl jos įgyvendinimo ir veiksmingumo.

Briuselis, 2025 m. liepos 16 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Oliver RÖPKE